

KOD UCZNI

--	--	--

DATA URODZENIA UCZNI

<i>dzień</i>		<i>miesiąc</i>		<i>rok</i>			

UZUPEŁNIA ZESPÓŁ NAD-
ZORUJĄCY
 dysleksja

 słabo słyszający

**PRÓBNY EGZAMIN
W TRZECIEJ KLASIE GIMNAZJUM
Z ZAKRESU PRZEDMIOTÓW HUMANISTYCZNYCH
*Od sumeryjskiej tabliczki glinianej do Internetu***

OKE w Gdańsku

LISTOPAD 2002

Instrukcja dla ucznia

1. Sprawdź, czy zestaw egzaminacyjny zawiera 12 stron.
Ewentualny brak stron lub inne usterki zgłoś nauczycielowi.
2. Na tej stronie i na karcie odpowiedzi wpisz swój kod i datę urodzenia.
3. Czytaj uważnie wszystkie teksty i zadania.
4. Rozwiązania zapisuj długopisem lub piórem z czarnym lub granatowym tuszem/atramentem. Nie używaj korektora.
5. W zadaniach od 1. do 20. są podane cztery odpowiedzi: A, B, C, D. Odpowiada im następujący układ na karcie odpowiedzi:

A	B	C	D
---	---	---	---

Wybierz tylko jedną odpowiedź i zamaluj kratkę z odpowiadającą jej literą - np. gdy wybrałeś odpowiedź "A":

■	B	C	D
---	---	---	---

6. Staraj się nie popełnić błędów przy zaznaczaniu odpowiedzi, ale jeśli się pomylisz,
błędne zaznaczenie obwiedź kółkiem i zamaluj inną odpowiedź.

○■	B	C	■
----	---	---	---

7. Rozwiązania zadań od 21. do 28. zapisz czytelnie i starannie w wyznaczonych miejscach. Pomyłki przekreślaj.
8. Redagując odpowiedzi do zadań, możesz wykorzystać miejsce opatrzone napisem *Brudnopis*. Zapisy w brudnopisie nie będą sprawdzane i oceniane.

**Czas pracy:
120 minut**

**Liczba punktów
do uzyskania: 50**

Tekst I

Przed wynalezieniem pisma wszystkie informacje zachowywano w pamięci. Człowiek nie jest jednak w stanie wszystkiego zapamiętać i dokładnie przekazać innym. Pismo to sposób utrwalenia informacji, umożliwiający przekazanie ich innym ludziom na odległość w czasie i przestrzeni. Nie zostało wynalezione przez jedną osobę ani nawet przez jedną grupę społeczną, lecz rozwinęło się w naturalny sposób w różnych miejscach i w różnym czasie wraz z potrzebą prowadzenia rachunków i zapisywania ważnych wydarzeń. Ma wiele postaci, od prostego pisma obrazkowego do znaków umownych, gdzie dźwięki są zastępowane przez litery danego języka. [...]

Na najdawniejsze formy pisma składają się zestawy rysunków przedstawiających ludzi, zwierzęta i przedmioty codziennego użytku. Nazywamy je piktogramami. Najstarsze zabytki pochodzą z około 3000 roku p.n.e. Odczytanie takiego pisma nie wymaga znajomości języka autora piktogramów; wystarczy rozpoznać znaczenie symboli. Łatwo jednak o błędną interpretację informacji czy opowiadania. By umożliwić zapis i przekaz bardziej złożonych informacji, poszczególne społeczności rozwinęły ideogramy, umowne znaki przedstawiające pojęcia abstrakcyjne. Na przykład rysunek pary nóg w ruchu może oznaczać pojęcie „iść”, a rozgwieżdżone niebo może oznaczać „noc”, „ciemno”, „czarny”. Znak może zmienić kształt i mało przypominać przedmiot, który posłużył za wzór, ale zachowuje pierwotne znaczenie.

Mniej więcej w tym samym czasie, gdy mieszkańcy krajów basenu Morza Śródziemnego rozwijali hieroglify i pismo klinowe, Chińczycy tworzyli własny system zapisu. Pismo chińskie to skomplikowana kombinacja piktogramów, ideogramów i znaków podających wymowę. [...]

Egipcjanie rozwinęli pismo obrazkowe przed pięcioma tysiącami lat. Jego znaki nazwano hieroglifami, od greckich słów oznaczających „święte inskrypcje”, ponieważ były umieszczane głównie w świątyniach, grobowcach i na pomnikach. Na pierwszy rzut oka hieroglify sprawiają wrażenie zwykłych piktogramów, ponieważ przedstawiają ptaki, części ciała i przedmioty codziennego użytku. Z czasem stworzono jednak złożony system, w którym jeden hieroglif może oznaczać całe słowo albo jeden dźwięk języka egipskiego. Dlatego też niektóre hieroglify pełnią taką rolę jak litery alfabetu. [...] U schyłku cywilizacji egipskiej kraj znajdował się pod wodzą Greków, więc pisarze musieli opanować sztukę pisania literami alfabetu greckiego.

Alfabet jako zbiór znaków służących do zapisu języka, diametralnie różni się od piktografii i zapisu hieroglificznego. Jedna litera alfabetu odpowiada najczęściej jednej głosce danego języka, a połączone litery tworzą słowa. Dziś więcej ludzi na całym świecie używa alfabetu niż jakiegokolwiek innej formy zapisu. Alfabet szybko i efektywnie pozwala zapisać słowa. Do zapisania wszystkich słów w języku angielskim wystarczy zaledwie 26 liter. [...] Nie wiemy dokładnie, jak i kiedy doszło do powstania pierwszego alfabetu, ale prawdopodobnie został on wynaleziony około 3600 lat temu przez ludy zamieszkujące Syrię i Palestynę. Wynalazek ten został rozpowszechniony dzięki kupcom, a poszczególne narody rozwinęły alfabety dla własnych języków. Ostatecznie doprowadziło to do powstania rozległej rodziny alfabetów obejmującej grecki, cyrylicę i łaciński, który używany jest we wszystkich językach zachodnioeuropejskich.

Karen Brookfield, *Pismo*, Warszawa 1996, s. 6 – 14.

Zadanie 1. (0 – 1)

Definicję pisma w pierwszym akapicie tekstu stanowi wypowiedzenie:

- A. Pismo to sposób przechowywania informacji.
- B. Pismo to sposób przekazywania informacji.
- C. Pismo to sposób utrwalania informacji.
- D. Pismo to sposób zapamiętywania informacji.

Zadanie 2. (0 – 1)

Formami pisma są

- A. rachunki, tabliczki gliniane, litery.
- B. rachunki, znaki umowne, hieroglify.
- C. tabliczki gliniane, litery, piktogramy.
- D. znaki umowne, piktogramy, hieroglify.

Zadanie 3. (0 – 1)

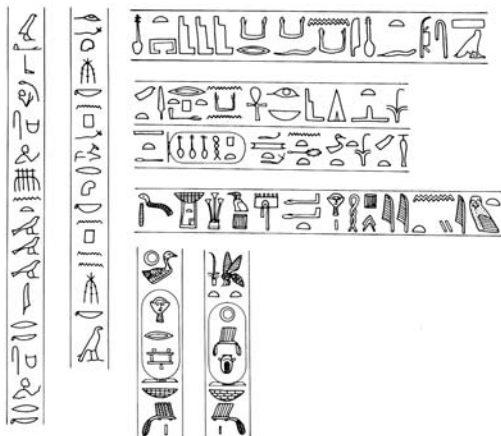
Piktogramy to rysunki przedstawiające

- A. tylko ludzi i zwierzęta.
- B. tylko pojęcia abstrakcyjne.
- C. tylko ludzi, zwierzęta i przedmioty codziennego użytku.
- D. ludzi, zwierzęta, przedmioty codziennego użytku i pojęcia abstrakcyjne.

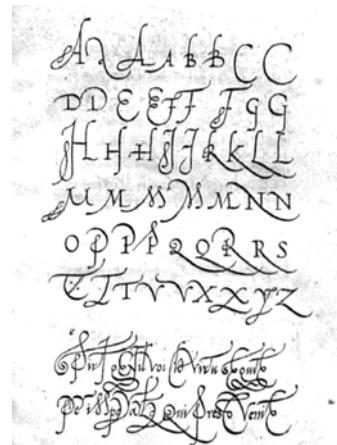
Zadanie 4. (0 – 1)

Pismo hieroglificzne przedstawia rysunek:

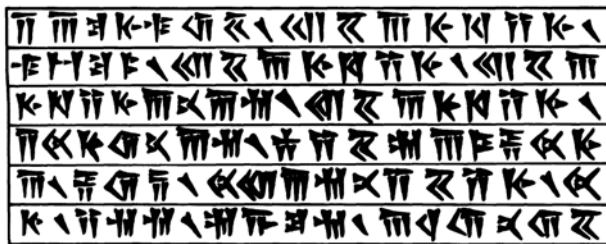
A.

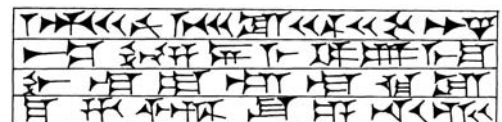
B.

C.

D.

Zadanie 5. (0 – 1)

Rozwój hieroglifów należy łączyć z cywilizacją

- A. Chińczyków.
- B. Egipcjan.
- C. Greków.
- D. Rzymian.

Zadanie 6. (0 – 1)

Nazwa *hieroglify* pochodzi z języka

- A. chińskiego.
- B. egipskiego.
- C. greckiego.
- D. łacińskiego.

Zadanie 7. (0 – 1)

Ze zdania *Nie wiemy dokładnie, jak i kiedy doszło do powstania pierwszego alfabetu, ale prawdopodobnie został on wynaleziony około 3600 lat temu przez ludy zamieszkujące Syrię i Palestynę* wynika, że pismo alfabetyczne powstało prawdopodobnie

- A. około 600 lat p.n.e.
- B. około 1600 lat p.n.e.
- C. około 3600 lat p.n.e.
- D. około 5600 lat p.n.e.

Zadanie 8. (0 – 1)

Autor tekstu I przyczynę rozpowszechnienia wynalazku alfabetu dostrzega

- A. w handlu.
- B. w edukacji.
- C. w archeologii.
- D. w drukarstwie.

Zadanie 9. (0 – 1)

Na podstawie tekstu I wskaż najtrafniejsze uzupełnienie zdania:

Alfabet okazał się wygodniejszy w użyciu niż pismo obrazkowe, ponieważ

- A. umożliwia przekaz złożonych informacji.
- B. pozwala szybko i efektywnie zapisać słowa.
- C. więcej ludzi używa alfabetu niż innych form zapisu.
- D. diametralnie różni się od piktogramów i hieroglifów.

Tekst II

Słyszałem tedy, że koło Naukratis w Egipcie mieszkał jeden z dawnych bogów tamtejszych, któremu i ptak jest poświęcony, nazywany Ibisem. A sam bóg miał się nazywać Teut. On miał pierwszy wynaleźć liczby i rachunki, geometrię, astronomię, dalej warcaby i grę w kostki, a oprócz tego litery. Królem Egiptu całego był podówczas Tamuz, a panował w owym wielkim mieście w Górnym Egipcie, które Grecy nazywają Tebami Egipskimi, a boga nazywają Amonem. Do niego tedy przyszedł Teut, nauczył go swoich sztuk i kazał mu je rozpowszechnić między innymi Egipcjanami. A ten pytał, jaki by każda z nich przynosiła pożytek, a potem w miarę, jak mu się słowa Teuta wydawały słuszne, jedno ganił, a drugie chwalił. [...]

Otóż, kiedy doszli do liter, powiedział Teut do Tamuza: Królu, ta nauka uczyni Egipcjan mądrzejszymi i sprawniejszymi w pamiętaniu; wynalazek ten jest lekarstwem na pamięć i mądrość. A ten mu na to: Teucie, mistrzu najdoskonalszy; jeden potrafi płodzić to, co do sztuki należy, drugi potrafi ocenić, na co się to może przydać i w czym zaszkodzić tym,

którzy się zechcą daną sztuką posługiwać. Tak też i teraz: ty jesteś ojcem liter; zatem przez dobre serce dla nich przypisałeś im wartość wprost przeciwną tej, którą one posiadają naprawdę. Ten wynalazek niepamięć w duszach ludzkich posieje, bo człowiek, który się tego wyuczy, przestanie ćwiczyć pamięć; zaufa pismu i będzie sobie przypominał wszystko z zewnątrz, ze znaków obcych jego istocie, a nie z własnego wnętrza, z siebie samego. Więc to nie jest lekarstwo na pamięć, tylko środek na przypominanie sobie. Uczniom swoim dasz tylko pozór mądrości, a nie mądrość prawdziwą. Posiadać bowiem wielkie odczytanie bez nauki i będzie się im zdawało, że wiele umieją, a po większej części nie będą umieli nic i tylko obcować z nimi będzie trudno; to będą mędrzy z pozoru, a nie ludzie mądrzy naprawdę.

Platon, *Fajdros*, tł. W. Witwicki, Kęty 2002, s. 91 – 92.

Zadanie 10. (0 – 1)

Poszukując w bibliotece dzieła Platona, z którego pochodzi ten fragment, znajdziesz je na pewno w dziale poświęconym

- A. filozofii.
- B. religii.
- C. literaturze pięknej.
- D. historii.

Zadanie 11. (0 – 1)

Drugi akapit tekstu II ma formę

- A. opowiadania.
- B. opisu.
- C. monologu.
- D. dialogu.

Zadanie 12. (0 – 1)

Z tekstu II wynika, że litery wynalazł

- A. Tamuz.
- B. Teut.
- C. Amon.
- D. Ibis.

Zadanie 13. (0 – 1)

Król Tamuz widział w wynalazku pisma

- A. lekarstwo na głupotę.
- B. lekarstwo na pamięć.
- C. środek na przypominanie sobie.
- D. środek na mądrość i sprawność.

Zadanie 14. (0 – 1)

Zdaniem króla Tamuza mądrość prawdziwa płynie

- A. z zaufania do pisma.
- B. z własnego wnętrza.
- C. z wielkiego odczytania.
- D. z pożytecznych wynalazków.

Tekst III

Zdarzyło się zaś w owych dniach, że Rościsław¹ ksiązę słowiański ze Świętopełkiem² posłali z Moraw do cesarza Michała³, pisząc tak: Oto z Bożej łaski jesteśmy zdrowi, ale przybyli do nas liczni nauczyciele z Włoch, Grecji i Niemiec, ucząc nas rozmaicie. A my Słowianie, ludzie prości, nie mamy nikogo, kto by nas nakierował ku prawdzie i ukryte znaczenia wyłożył. Przeto, dobry panie, poślij nam takiego męża, który by nam wszelką prawdę wyłożył”.

Wtedy cesarz Michał powiedział do Filozofa Konstantyna⁴: [...] Weź oto dary liczne i ruszaj, wzięwszy ze sobą brata swojego [...] Metodego.

Wtedy oni nie mieli śmiałości wymówić się ani przed Bogiem, ani przed cesarzem [...]. I wówczas Bóg objawił Filozofowi pismo słowiańskie. I uczyniwszy wnet litery i zapisawszy słowa Ewangelii, wyruszył ku Morawie, wzięwszy z sobą Metodego.[...] A po upływie trzech lat zawrócili z Moraw, wyuczywszy uczniów.[...]

Było jednak wielu, co występowali przeciwko księgom słowiańskim, powiadając, że żadnemu narodowi nie godzi się mieć własnego pisma prócz Żydów, Greków i Rzymian.

¹ Rościsław – ksiązę wielkomorawski w latach 846 – 870.

² Świętopełk – ksiązę wielkomorawski w latach 870 – 894.

³ Michał III – cesarz bizantyjski w latach 842 – 867.

⁴ Konstantyn – Cyryl (ok.827 – ok.869) – święty, misjonarz chrześcijański pochodzenia greckiego (z Salonik) wspólnie z bratem Methodym prowadzili działalność chrystianizacyjną w Państwie Wielkomorawskim, począwszy od 863 r.

M.Sobańska - Bondaruk, S.B.Lenard, *Wiek V – XV w źródłach*, Warszawa 1999, s. 91 – 92.

Zadanie 15. (0 – 1)

Konstanty i Metody udali się do Państwa Wielkomorawskiego przede wszystkim z misją

- A. naukową.
- B. badawczą.
- C. dyplomatyczną.
- D. ewangelizacyjną.

Zadanie 16. (0 – 1)

Metody był bratem

- A. Cyryla.
- B. Michała.
- C. Mikołaja.
- D. Rościsława.

Zadanie 17. (0 – 1)

Którego z podanych zdarzeń nie można nazwać faktem historycznym?

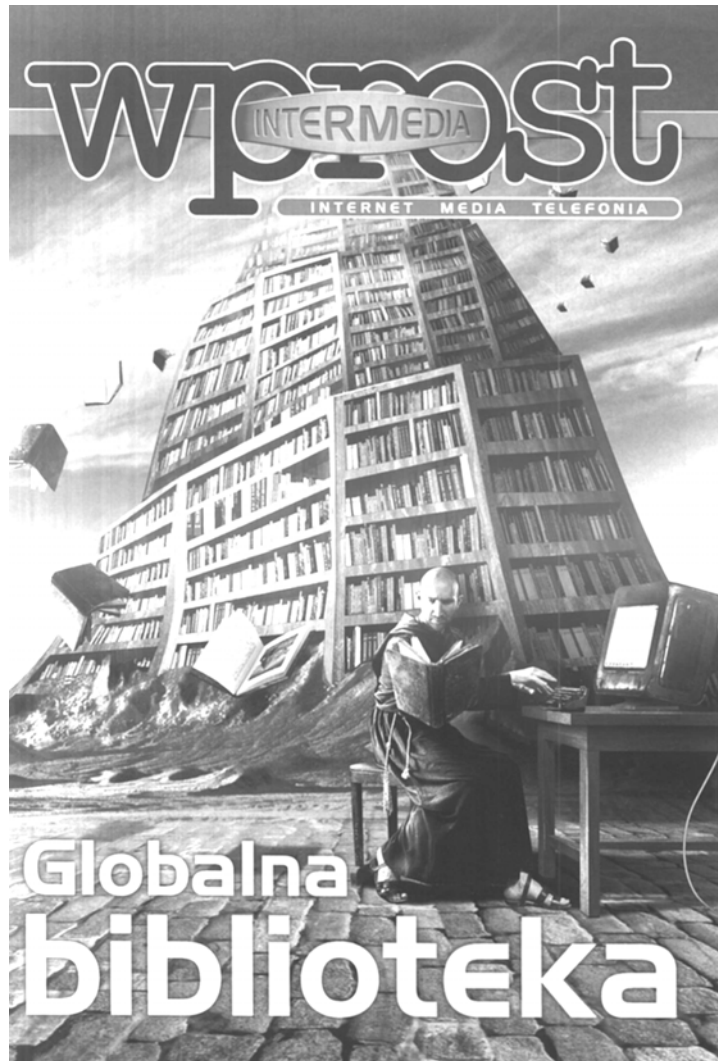
- A. Rościsław ksiązę słowiański ze Świętopełkiem posłali z Moraw do cesarza Michała.
- B. Wówczas Bóg objawił filozofowi pismo słowiańskie.
- C. Konstanty wyruszył ku Morawie, wzięwszy z sobą Metodego.
- D. Było jednak wielu, co występowali przeciwko księgom słowiańskim.

Zadanie 18. (0 – 1)

Z tekstów I i III wynika, że pismo ułożone przez Filozofa Konstantyna jest

- A. piktograficzne.
- B. ideograficzne.
- C. hieroglificzne.
- D. alfabetyczne.

Tekst IV

Ilustracja Igor Morski /Morski Studio Graficzne

Amerykanin Michael S. Hart miał 24 lata, kiedy postanowił stworzyć cyfrową kopię książki. W 1971 r., gdy na całym świecie było około stu internautów, zamarzyła mu się wirtualna biblioteka. – Wszyscy myśleli, że oszalałem. Przepisałem *Deklarację Niepodległości Stanów Zjednoczonych* i umieściłem ją w sieci – opowiada Hart. Później dodał do niej konstytucję, skopiował Biblię i dzieła Szekspira. Dziś w skanowaniu, przepisywaniu i umieszczaniu dzieł literackich w Internecie pomaga mu 1750 ochotników z całego świata. Miesięcznie do sieci wprowadzają 50 książek. Przedsięwzięcie, którego podjął się Hart, nosi nazwę projekt „Gutenberg” i obejmuje ponad trzy tysiące tytułów. Czy Hart mógł przewidzieć, że po trzydziestu latach wirtualne biblioteki na całym świecie będą przeżywały prawdziwy boom?

Obecnie realizowany jest wielki program umieszczania w Internecie całego dorobku ludzkości. Starodruki, mapy, miliony książek zaczynają zalewać sieć. [...] W akcji uczestniczą zarówno firmy komputerowe, biblioteki, instytuty naukowe, jak i zwyczajni internauci. O zamieszczeniu kopii swoich zbiorów w sieci zdecydowała niedawno Biblioteka Watykańska, która zgromadziła ponad 150 tys. manuskryptów i półtora miliona książek, w tym najstarszy znany egzemplarz Biblii z 350 r. Do tej pory z tego gigantycznego księgozbioru w ciągu roku mogły korzystać jedynie dwa tysiące naukowców. – Mamy tyle wspaniałych dzieł, ale są bezużyteczne, jeśli nikt ich nie czyta – stwierdził dwa lata temu ówczesny prefekt biblioteki [...], ogłaszając współpracę Stolicy Apostolskiej z IBM. W zachowanie drogocennych rękopisów dla następnych pokoleń zaangażowała się również firma Xerox. Z jej inicjatywy działa stowarzyszenie „Gutenberg 21”, którego celem jest zarchiwizowanie wszystkich średniowiecznych dokumentów. Stworzenie cyfrowych kopii rycin i dokumentów powoli zaczynają rozważać również polskie biblioteki.

Katarzyna Wypustek, *Wprost. Intermedia*, 11 lutego 2001 r., s. 48.

Zadanie 19. (0 – 1)

Hart nazwał swój program „Gutenberg” na cześć człowieka, który

- A. skonstruował maszynę do pisania.
- B. pierwszy napisał książkę.
- C. był autorem Biblii.
- D. udoskonalił druk.

Zadanie 20. (0 – 1)

Podstawową cechą odróżniającą bibliotekę wirtualną od tradycyjnej jest

- A. duża liczba czytelników.
- B. upowszechnienie dostępu do zbiorów.
- C. stała współpraca z firmami IBM i Xerox.
- D. przechowywanie zbiorów dla przyszłych pokoleń.

Zadanie 21. (0 – 2)

Wymień dwa elementy łączące ilustrację z biblijną wieżą Babel. Weź pod uwagę:

a. kształt

.....

b. znaczenia symboliczne

.....

Zadanie 22. (0 – 2)

Zredaguj tekst reklamy zachęcającej do korzystania z usług biblioteki wirtualnej.

.....

.....

.....

Tekst V

Rozmawiałem z maszyną

Rozmawiałem z maszyną

To cudowne czytać kiedy maszyna się przedstawia
opisuje swój wiek
swoje wykształcenie
[...]

Ma pewne kłopoty z nadmiarem czasu
żyje szybciej ode mnie
odpowiada mi na białej kartce
prosi o zadawanie pytań
mruga porozumiewawczo

Zanim powiem ostatnią głoskę
w zdaniu
wystukuje gotową odpowiedź
czeka muszę się zastanowić
nie przeszkadza
podśpiewuje piosenkę
opowiada przelotny dowcip
czeka
bezustannie czeka

[...]

Wymieniamy poglądy
na temat technologii
i śmierci
którą jej grozę

Zna to
więc nie podaje mi ręki

Marian Grzeźczak, *Gęste światło*

Zadanie 23. (0 – 1)

Objaśnij przenośne znaczenie tytułu wiersza – co to znaczy, że z maszyną do pisania „rozmawia” jej właściciel?

.....

Zadanie 24. (0 – 2)

Uzasadnij, że relacje między podmiotem lirycznym a maszyną do pisania można określić jako partnerskie. Swoją wypowiedź zilustruj cytatem.

.....

.....

Zadanie 25. (0 – 1)

Nazwij środek poetycki, którym w wierszu są związki frazeologiczne: *podśpiewywać piosenkę, opowiadać dowcip, nie podawać ręki*.

.....

Zadanie 26. (0 – 1)

Przepisz fragment, w którym mówi się o tym, że „maszynę” zastąpią nowocześniejsze urządzenia.

.....

.....

Zadanie 27. (0 – 5)

Napisz w imieniu organizatorów zaproszenie na wystawę poświęconą historii książki i piśmiennictwa.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 28. (0 – 16)

Tworzenie biblioteki w Internecie to moda czy konieczność? Napisz rozprawkę, w której uzasadnisz swoje stanowisko. Argumentując, odwołaj się do trzech przykładów z arkusza i jednego własnego.

Pamiętaj, że Twoja praca zostanie sprawdzona, jeśli będzie zgodna z tematem i zajmie co najmniej $\frac{3}{4}$ strony.

.....

.....

.....

.....

.....

Lined writing area consisting of multiple horizontal dotted lines.

Brudnopis

A series of horizontal dotted lines spanning the width of the page, intended for handwritten notes or a draft.